

Belatz: «Lucio Urtubia ha creat el seu propi anarquisme i arriba a molta més gent»

L'il·lustrador i dibuixant basc Belatz va presentar a Vic "El tresor d'en Lucio", la versió en català de la novel·la gràfica sobre la vida de l'anarquista Lucio Urtubia | «Volia mostrar la persona i no tant el personatge; el personatge ja el coneix tothom»

Belatz a l'acte de presentació de la novel·la gràfica *El tresor d'en Lucio* | Sara Blázquez

Mikel Santos (Iruñea, 1974), més conegut com a Belatz, és il·lustrador, guionista i dibuixant. Va formar part de la plantilla de Kukuxumusu i, actualment, és membre de Katuki Saguyaki. Ha il·lustrat diversos contes infantils, d'àmbit nacional i internacional, entre els quals destaca l'adaptació per a còmic del guió de la pel·lícula *Malson abans de Nadal*, dirigida per Tim Burton. El 16 d'octubre va presentar a Vic la novel·la gràfica sobre la vida de l'anarquista Lucio Urtubia, *El tresor d'en Lucio*, editada i traduïda al català per Tigre de Paper, en un acte organitzat conjuntament entre l'editorial i Setembre. La novel·la neix de la voluntat de cooperació i col·laboració entre l'editorial basca Txalaparta, la gallega Demo i la catalana Tigre de Paper, i va veure la llum en català, basc, gallec i castellà la primavera de 2018. Belatz ofereix, amb *El tresor d'en Lucio*, una nova mirada sobre la vida de Lucio Urtubia.

El projecte d'aquesta novel·la gràfica va ser un encàrrec que et va fer l'editorial Txalaparta. Què sabies sobre Lucio Urtubia abans de començar-hi a treballar i per què vas acceptar?

Bé, la proposta és del mateix Lucio Urtubia. És a dir, Lucio Urtubia ja tenia algun llibre seu publicat amb Txalaparta. Havia vist un còmic d'algun anarquista, així en novel·la gràfica, i va dir: «Jo vull la meua vida en dibuixets». Aleshores ell fa la proposta a Txalaparta i ells me la fan a mi. I jo no en sabia gaire, d'ell. Collons, un *tío* de la Ribera de Navarra que va estafar en els anys setanta, vuitanta al City Bank, etcètera, etcètera. Un heroi per a tothom. Quan sents la història és increïble perquè, al cap i a la fi, parles d'un paleta. Parles d'algú sense recursos, que no té estudis? I que faci tot això, doncs és una passada. I quan Txalaparta em fa la proposta, jo *flipo*.

I d'anarquisme i moviments llibertaris, què en sabies?

Tampoc no en sabia gaire. Simplement en tenia una idea general. El que passa és que jo sempre dic que Lucio no és tan? És anarquista, per descomptat, a més convençudíssim, però ell és més lucista. Ha creat el seu propi anarquisme, crec jo. I és un anarquisme tan específic, tan especial o com en vulguis dir, que arriba a molta més gent. La gent sent la història de Lucio Urtubia, el que va fer? Més que res perquè ho va fer, perquè si no ho arriba a fer... Al final, tots som teòrics. Jo et puc dir: l'anarquisme diu això, s'ha de fer tal cosa i tal altra. Però és que ell directament ho fa.

Hi ha alguna cosa sobre Lucio que no sabessis i que et sorprengués?

Bé, jo em vaig començar a documentar sobre Lucio abans de quedar-hi. Els llibres, el documental, tot això. Aleshores, al final, el que et sorprèn no és tant el que va fer, el que ja se sap, sinó com és ell. Perquè quan parles d'algú que ha fet tot el que ell va fer, que va ser una epopeia, o sigui, una cosa gegant, t'imagines algú diferent, per dir-ho d'alguna manera. És a dir, són prejudicis, però és que et trobes un *tío* de poble, de la Ribera de Navarra, amb la seva txapela i el seu bastonet, passejant per Cascante, i sembla mentida que porti seixanta anys vivint a París! És un *tío* que dius: no me l'imagino entrant en un banc amb una metrallera! Et quedes *flipant*. És l'hòstia.

Quin ha estat el nivell d'implicació de Lucio en el desenvolupament del projecte? És a dir, com t'has organitzat amb ell: heu quedat, us heu trucat...?

Sí, hem quedat. Hem estat a Cascante, Iruñea, Atarrabia, París i ja després hem tirat bastant de telèfon. Ell em trucava de tant en tant. Només de conèixer-nos, al cap d'un mes, em truca: «Què, Belatz? Ja l'has acabat?». Dic: «Collons, espera't!». Dos anys he trigat a fer-lo, o sigui que? Però sí, em trucava ell, li trucava jo. Jo li trucava per preguntar-li coses que no li han preguntat mai. Per a ell aquest projecte també ha set una novetat perquè no està acostumat a les preguntes que jo li feia. Preguntes més personals i quotidianes. La gent donava molta importància a quan va estafar el City Bank, la policia, etcètera. Jo li preguntava: «Com dorms, en calçotets o en pijama? Què menges? Quina ràdio escoltes? T'afaites? Com vas a la feina? Com et va donar la notícia que estava embarassada la teua dona?». I el *tío* em deia: «Per què em preguntes aquestes *xorrades*?». Però és que al final jo les havia de dibuixar, és clar.

Belatz a l'acte de presentació de la novel·la gràfica "El tresor d'en Lucio". Foto: Sara Blázquez

De fet, una de les coses que més sorprenen és que, quan sents el nom de Lucio Urtubia, t'imagines un còmic de gènere negre, policíac. En canvi, et trobes amb una novel·la força intimista. Hi havia aquesta intenció des del principi o ho decideixes després de conèixer-lo?

Em va ajudar molt conèixer-lo perquè, en un principi, quan m'ho proposen, jo m'imagino el que m'acabes de comentar tu: una història policial. Però després el coneixes i dius: hòstia, no, aquí hi ha alguna cosa molt més gran encara, que és que és una persona normal. Això dona encara més valor al que va fer. Perquè al final això t'anima, empatitzes i dius: si ell ho ha fet, si un paleta sense estudis ha fet això, jo també ho puc fer. No cal que estudiï informàtica per ser un hacker sinó posar-hi collons. Això es porta molt a la Ribera de Navarra, així com al nord tenen un altre caràcter, a la Ribera són de fer les coses tant sí com no. Així doncs, em va ajudar molt conèixer-lo i vaig dir: parlaré de tot això i que la gent vegi que és un home gran, que té una família, que una de les coses que més el va empènyer a fer el que va fer va ser el tema familiar, la pobresa? Mostrar la persona i no tant el personatge. El personatge ja el coneix tothom, i és una persona que *flipareu*.

Hi ha un personatge, Amaia, que serveix de fil conductor per explicar la història de la vida de Lucio. Com sorgeix, està inspirat en algú real?

Amaia soc jo. Necessitava que la història l'expliqués Lucio. Per què? Perquè, tot i que la novel·la també s'ha traduït al català, al basc i al gallec, la seva forma de parlar és molt peculiar. I jo volia que això també quedés plasmat, pel que t'he dit abans de mostrar la persona. Aleshores vaig dir: d'acord, ell explicarà la història. Però és clar, ell no farà de narrador sinó que ha de ser algú que li vagi traient les coses. I vaig dir: collons, és que jo ho he viscut! L'he entrevistat un munt de vegades, he estat molt amb ell, li he trucat per telèfon, hem quedat? I vaig pensar: hi haig de sortir, però no

em feia gens de gràcia i ja ho va fer Paco Roca, un altre dibuixant de còmics... I vaig dir: genial, collonut, una xavala. Ell a París acull molta gent, no? Sobretot presos, qui sigui. Casa seva és com un lloc de peregrinació, per dir-ho d'alguna manera. La gent truca a la porta i ell obre: «Passa, passa», i ja està. I vaig pensar: és collonut, un viatge de París a Cascante que fa amb una noia que li va traient tot. I, alhora, aquest viatge de París a Cascante és un viatge a les arrels. Jo en el llibre vaig intercalant una acàcia, un arbre que després, al final, es veu que va decreixent. És un retorn a les arrels perquè a casa seu, a París, a la part alta de la façana, es llegeix *sustraiaak*, que significa 'arrels' en basc. Aleshores vaig dir: el viatge amb la noia em va fenomenal. Havia de ser noia i jove. Jo això ho veia important.

Per què?

Collons, perquè ell incideix moltíssim en els joves. És a dir, hi posa molta atenció i *pum!*, jove que veu, jove a qui li fot quatre crits, de «Encara és a la teves mans!». S'adona que els que ja tenim una edat o som més vells ja no farem res, entre cometes, perquè estem tancats. I havia de ser noia perquè ell admira les dones, les mares, la lluita, tot. Hi té predilecció. A part, no posaré dues tites en un tren. També perquè es vegi una mica la sensibilitat, perquè Lucio és molt conservador, per dir-ho d'alguna manera. És molt lluitador, etcètera, etcètera; però manté tot allò que el va marcar a la Ribera de Navarra en aquells anys fastigosos de conservadorisme. Aleshores, doncs bé, hi ha temes que encara el fan posar vermell.

De fet, al llarg de la novel·la es toquen, tot i que de forma molt anecdòtica, alguns temes com la homosexualitat o la transexualitat, sense que tinguin a veure directament amb la trama principal.

Ell se sorprèn amb aquestes coses, però és que imagina't-el als anys cinquanta, un *tío* que ve de la Navarra més rànica... El tema de la homosexualitat, doncs a veure: ell per suposat no hi està en contra per res del món, però té aquella cosa d'un vell de 87 anys que va néixer l'any 31. Aleshores, potser veu dos *tíos* fent-se un petó i et diu: «Apa! Però això es pot fer?». Allà a Cascante hi ha un veí que és homosexual i es putegen molt entre ells, des del bon rotllo. Una cosa sobre la qual nosaltres ara no fariem ni un comentari, ell és de: «Apa! Mira! Però mira!». Una passada. Com diu ell: «*Xorrades!*».

Què suposa *El tresor d'en Lucio* per a tu tant a nivell professional com a nivell personal?

És un projecte súper personal. A mi m'ha canviat moltíssim. Primer: dos anys que he estat aquí, somiant amb Lucio, o sigui, amarat de Lucio Urtubia. És una persona amb qui estàs cinc minuts i te'n vas que fas tres metres. És a dir, és una punyetera droga, *tío*. Quedaves amb ell, t'acomiadaves: «*Agur*, Lucio!», li feies una abraçada i al dia següent ja volies tornar a parlar amb ell. Aleshores, a nivell personal, la bomba. A nivell professional, també la bomba. Una passada. Un còmic, al cap i a la fi, és una feina molt llarga i necessites garanties que funcionarà, d'alguna manera, i jo sabia que aquest *tío* tenia tirada. I n'està tenint. Perquè molta de la gent que alaba el còmic tampoc no es preocupa per si l'ha dibuixat Belatz o qui sigui sinó que diuen: «Has llegit el llibre de Lucio Urtubia?». És *flipant*. El 80% és Lucio i jo només ho havia de fer bé. És a dir, no cagar-la massa. Sense treure'm mèrits, eh.

Què li va semblar a Lucio que el còmic es traduís al basc, al català i al gallec?

Li va emocionar molt el títol en basc, *Gerezi garaia*, 'El temps de les cireres', però quan li vaig dir que també sortiria en català i en gallec es va quedar com: «Ostres! El meu llibre?». Perquè el *tío* no és gens fatxenda. Hòstia, jo si fos Lucio Urtubia aniria per tot arreu: «Ep! Que jo anava amb una metrallera a atracar bancs!». Ell no. Ell et pot explicar tot això, però es passa més temps dient el que hem de fer nosaltres. *Mola* molt. Aleshores, li va fer molta il·lusió, com dient: «Que es propagui el meu llibre». Ell no veu ni un duro dels llibres, ni d'aquests ni dels seus que té publicats. En té dos d'autobiogràfics i un altre de Bernard Thomas, que li va fer la biografia. I aquest percentatge de drets, de *royalties*, encara els cedeix a la causa. Això significa que segueix

lluïtant, per sempre. És una passada. Algú altre diria: «Bah! Dona'm la pasta!». Ell no, ell diu que no la necessita. Encara que tingui alguns diners per allà amagats o el que sigui, viu en un barri obrer de París. La porta oberta i ja està, i diu que per què en vol més.

Belatz a l'acte de presentació de la novel·la gràfica "El tresor d'en Lucio". Foto: Sara Blázquez

Què et va semblar el documental *Lucio* de l'any 2007?

El documental està bé, a mi em va agradar. El vaig veure després que m'encarreguessin el llibre. Jo li vaig voler donar una altra volta. Però bé, al cap i a la fi, fer un documental sobre algú viu és complicat. I un còmic també, eh. Quan jo li vaig ensenyar, li vaig dir: «Lucio, ja sé que aquesta casa no deuria ser exactament així». Tot i així, amb Cascante, amb la infància, sí que ho deuria encertar perquè el *tio*, quan li vaig llegir el còmic allà a París, plorava. També amb Cascante és fàcil encertar: els colors ocres... A més ell t'ho detallava tot... Tenim moltes referències de pel·lícules de la Guerra Civil, etcètera. Amb París segurament no la vaig encertar tant... Sortia la filla tocant l'arpa i em va dir: «Però si no la tocava a casa, anava a un estudi de música». «Bé, això no ho expliquis mai, Lucio». Són llicències i ja està. Hi havia llicències que les hi consultava. «Lucio, això va ser de dia, però ho posaré de nit». I em deia: «Bah! Posa el que et doni la gana».

Et va fer canviar alguna cosa?

Doncs una mica més i em canvia la trama sencera, des del principi! Així que vaig decidir no trucar-li més i dir: mira, vaig tirant perquè si no aquest còmic no l'acabo ni en deu anys. Va voler canviar la trama de Garde, l'avi d'Amaia. El personatge de la noia és fictici, però Garde sí que va existir. No es diu Garde, però sí que és un *tio* que li va suplicar a Lucio que el perdonés. A mi em va semblar molt guai començar amb això, no? Al cap i a la fi, molts van fer aquest tipus de coses. És a dir, aquest *tio* representa molts altres homes. Aleshores li vaig dir: «Hi faré sortir aquest». «No, no l'hi facis sortir perquè la gent del poble de Cascante el coneix». I li dic: «Però li canvio el nom».

«No, no li canviïs el nom perquè la gent de Cascante que el coneix sabrà que no es diu així»: I jo: «A veure, Lucio...». I vaig dir: s'ha acabat, no li diré res més. I quan vaig anar amb el còmic a París ell no sabia de què anava. No sabia res ni d'Amaia ni de la trama ni de res. Vaig dir: me la jugo. Me la jugo així, cagat. Perquè aquest potser em diu: «Quina *xorrada* que has fet!» i em mata, em penja d'una acàcia. Però li va agradar molt, sí, i a la seva dona també. El van llegir tots dos i els va agradar bastant. I veure Lucio plorar em va emocionar.

Hi segueixes en contacte?

Sí, però està una mica fumut de salut perquè l'han operat diverses vegades. Però sí, li acostumo a trucar; el que passa és que ara les converses duren menys perquè li costa més parlar i expressar-se, i pateix.

Com és Lucio Urtubia?

Com és? És que és Lucio Urtubia, *tío*. És com el teu avi. És a dir, rondinaire quan ha de rondinar, agradable... És un avi, o sigui, t'entra a la primera. Però a qualsevol persona, eh. Ja no és allò de: «Després d'un temps de conèixer-lo...». No, a la primera. El primer contacte ja és el que val. És un *tío* molt espontani. És molt directe, molt natural. No amaga res. En el sentit de caràcter, eh! Amagar, amaga mil coses!